

Nr. 5.

Ankom till riksdagens kansli den 10 april 1918 kl. 10 f. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i fråga om skrivelse till Konungen med begäran om utredning angående Sveriges biblioteksväsende på visst område.

I en inom första kammaren väckt och till första kammarens första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 4, har herr Pers hemställt, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om snar utredning angående landets biblioteksväsende på det område, som ligger mellan de stora statsbiblioteken och folkbiblioteken.

Motionen.

I avseende å motiveringen för denna hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Första kammarens första tillfälliga utskott har avgivit nedanstående utlåtande över motionen:

»I förevarande motion har motionären påkallat riksdagens medverkan för tillgodoseende av behovet utav bättre omvårdnad särskilt om de s. k. stiftsbiblioteken samt de allmänna läroverkens och seminariernas lärjungebibliotek.

Första kammarens första tillfälliga utskott.

Utskottet kan i huvudsak ansluta sig till vad av motionären och de i ärendet hörda myndigheterna anförts. Beträffande frågan om bevarande av de bokskatter, som redan finnas, synes av den i ämnet gjorda utredningen och av vad utskottet eljest har sig bekant därom, tydligt framgå, att nuvarande förvaringslokaler och möjligheter att skydda bokbestånden från förstörelse äro allt annat än tillfredsställande. Och detta gäller icke blott de mindre bland de av motionären åsyftade boksamlingarna utan också de större, vilka innehålla tiotusentals band, av dem åtskilliga unika eller eljest synnerligen värdefulla. Ett måhända

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 13 saml. 1 avd. 5 häft. (Nr 5.)

icke enastående exempel på huru illa beställt det i själva verket är i berörda hänseende lämnar det av motionären omnämnda stiftsbiblioteket i Strängnäs. Detta bibliotek, vilket enligt vad som meddelats utskottet omfattar inemot 60,000 böcker och ett ännu större antal småskrifter, är inhyst i ett till läroverket hörande stenhus, byggt 1794, och har där fördelats på dels hela våningen 1 trappa upp, dels ett rum på nedre botten, dels ock två rum i vindsvåningen, men är så trångbott, att böckerna mestadels måst ställas i dubbla rader. Efter en eldsvåda år 1864, som fördärvade några oersättliga inkunabler m. m. av det då i detta bibliotek inrymda domkyrkobiblioteket, har all eldning i biblioteks- husets bristfälliga kakelugnar varit förbjuden. Att lokalerna under sådana förhållanden vintertid icke utan största olägenhet kunna anlitas, ligger i öppen dag. Av läroverksöverstyrelsen har uppgivits, att flertalet av nu ifrågavarande bibliotek förvaras i byggnader utan uppvärmningsmöjligheter. Oavsett att de sålunda icke kunna så bekvämt som önskvärt vore hållas tillgängliga för forskare annat än under sommaren, medför berörda brist i avseende å uppvärmningsförhållandena givetvis den risken, att de värdefulla bokskatterna kunna förstöras av fukt.

Det lär icke vara försvarligt att, sedan riksdagens medverkan påkallats för att från förstörelse rädda de stora andliga och materiella värden dessa bibliotek hysa, låta nyss påpekade svåra missförhållanden alltjämt råda. Ett ingripande från statens sida i syfte att åt ifrågavarande bibliotek förläna ändamålsenligare förvaringslokaler synes ju förr desto hellre böra äga rum.

Det är att märka, att det här gäller att tillgodose ett behov, som under loppet av många år alltmera stegrats, utan att från statsmakternas sida några åtgärder vidtagits för dess tillgodoseende. Ytterligare uppskov därmed torde icke blott göra sådana åtgärders vidtagande kostsammare utan ock till oersättlig förlust än mer minska värdet av det man avser att skydda. Det är emellertid icke utskottets mening, att de kostnader, lokalfrågornas lösning kommer att föranleda, skulle helt bestridas av statsmedel. Då det bör få anses som ett betydande kommunalt intresse att nu ifrågasatta åtgärder bliva vidtagna, synes det rimligt, att kommunalt bidrag för ändamålet göres till villkor för att staten ekonomiskt lämnar sitt stöd. Det torde ock i vissa fall kunna tänkas, att bidrag ur stiftens byggnadskassor eller andra fonder kunna erhållas för ändamålet.

Det är emellertid enligt utskottets mening icke nog därmed, att de

bokskatter vi redan äga bliva skyddade. De bibliotek, varom här är fråga, ha en betydelsefull mission även vid sidan av den att förvara de redan samlade bokskatterna. Genom planmässigt och med urskiljning företagna inköp av nyare litteratur skulle ifrågavarande bibliotek ock bättre kunna fylla sin uppgift i skolans och folkbildningens tjänst. Här för fordras dock oundgängligen, att staten träder ekonomiskt hjälpande emellan. Kostnaderna för detta ändamål böra emellertid, därest en lämplig organisation genomföres, icke bliva särdeles betydande. Huruvida den av folkskolöverstyrelsen föreslagna organisationen bör förverkligas torde bliva beroende av en blivande utrednings resultat, men synes, så vitt nu kan bedömas, kunna medföra vad som därmed närmast avsetts, en ändamålsenlig utbyggnad av folkbiblioteksorganisationen.

Såväl läroverksöverstyrelsen som folkskolöverstyrelsen hava i sina i ämnet avgivna yttranden framhållit vikten av att läroverkens och seminariernas bibliotekarier erhålla en mot deras arbete i sådan egenskap bättre svarande avlöning. Denna är för närvarande i de flesta fall alltför ringa. Att kärleken till uppgiften lockar mer än arvodet torde vara regel. Frågan om arvodesreglering för nämnda bibliotekarier bör dock icke förbises vid en blivande utredning och torde lämpligen böra behandlas i samband med spörsmålet om i vad mån fackutbildning bör fordras av de ifrågavarande bibliotekens vårdare.

På grund av det anförda får utskottet hemställa, att första kammaren måtte för sin del besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående bättre vård och utveckling av sådana bibliotek, som utgöra en mellanform mellan de stora statsbiblioteken och de egentliga folkbiblioteken, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må föranleda.»

Efter föredragning av ovanstående utlåtande i första kammaren bifölls vad utskottet i sitt utlåtande hemställt, varefter ärendet i vederbörlig ordning delgavs andra kammaren, som hänvisade det till sitt första tillfälliga utskott.

Första kammarens beslut.

Utskottet, som icke har något att erinra vare sig rörande motionärens slutyrkande eller första kammarens första tillfälliga utskotts hemställan och som i frågans förevarande läge saknar anledning att ingå på en detaljgranskning av densamma, får alltså hemställa,

Utskottet.

att andra kammaren måtte biträda första kam-
marens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 9 april 1918.

På utskottets vägnar:

ARTHUR ENGBERG.

I förevarande ärendes slutbehandling ha deltagit: herrar *Engberg, Berggren, Eklund, Viklund, Söderberg, Svensson* i Eggelstad, *Swartling, Bergström, Jungnell* och *Månsson* i Backa.
